

Prosjektbeskrivelse

Børnekultur i det 21. århundrede – hvad ved vi?

En tværfaglig forskningsfortælling

Projektets udgangspunkt

Ved starten af det 20. århundrede udsendte den svenske kulturkritiker Ellen Key sin vision for det nye århundrede: Barnets århundrede. Barndom skulle ikke længere være et privilegium for de få, men en almen social og kulturel opvækstbetingelse. Keys vision fik betydning for udviklingen af nordisk barndom. I 1970'erne stod vi i Norden - med nationale variationer – med et sammenhængende socialt, pædagogisk og kulturelt barndomssystem, som blev internationalt vartegn for den særlige nordiske sammentænkning af barndom, oplysning og velfærd. Vi havde udviklet en stor fortælling om barnet og dets barndom i Norden, hvor omsorg, beskyttelse, pædagogisk tilrettelæggelse og pædagogisk kvalitet stod i centrum.

Omtrent samtidig kunne det konstateres, at den globale, sociale, teknologiske, mediemæssige og kulturelle, udvikling satte denne store nordiske barndomsfortælling til debat. En række nye sociale og kulturelle tendenser, iagttagelser af børns kultur- og mediebrug og af deres lege- og samværsformer kunne ikke længere rummes inden for den store fortællings måde at se og forstå børn, barndom og børnekultur på.

Børn var ikke længere kun brugere, de var også forbrugere.

Børn blev ikke længere alene socialiseret, de stod også selv som socialt handlende.

Børn fik ikke længere blot formidlet kulturarven, de stod nu også selv som kulturelt skabende og udviklende.

Børn skulle ikke længere kun lære demokrati og demokratisk tænkning, de havde selv – understreget af FNs Konvention om Barnets Rettigheder – del i de grundlæggende demokratiske rettigheder: retten til at tænke, ytre og forsamle sig frit.

Iagttagelserne udløste offentlig uro og debat. Set med den nordiske fortællings traditioner havde der udviklet sig et grundlæggende paradoks: når børn er socialt handlende, kulturelt skabende, frit tænkende og ytrende, kan de så stadig betragtes som børn? Og hvis børn ikke længere er 'børn', hvordan skal vi så forstå deres 'barndom'? Både udvikling og paradokser er tiltaget siden da.

Siden 1980'erne har forskning og undersøgelser – inden for historie, sociologi, samfundsvidenskab, pædagogik, psykologi, litteratur-, medie-, og kulturvidenskab – hver med deres teorier og metodiske tilgange søgt at opløse paradokset og dermed bidrage med indsigt til en anden historie om børn, barndom og børnekultur, som måske vil bringe os fra de grundlæggende forståelser, der skabte Barnets århundrede til de tilsvarende nye, der kan blive grundlaget for historien om det 21. århundrede. Det er udgangspunktet og indirekte også målsætningen for BIN-Nordens tværfaglige projekt: kan forskere på tværs af fag og fagtraditioner bidrage med grundlaget for en ny fortælling om børn, barndom og børnekultur i det 21. århundrede?

Som arbejdstitel har vi med en Key'sk variation kaldt projektet Børnenes århundrede? for at understrege at det primært er børns kulturelle og sociale betingelser, udtryks- og kommunikationsformer, vi søger forståelsesrammer og forklaringsgrundlag for.

Projektets tese.

Det er projektets tese, at nordisk børnekultur fra 1960'erne til i dag har gennemgået en række radikale forandringer. Projektet spørger til ændringerne og deres betydning for forestillingerne om børn, barndom og børnekultur netop nu:

- Kan ændringerne, set gennem barndomshistoriske, sociologiske, filosofiske, psykologiske, pædagogiske, folkløriske, medievidenskabelige og kulturelle forskningstilgange, identificeres og beskrives?
- Kan de, set med de samme forskningstilgange, bestemmes og begribes?
- Kan ændringerne ses som en lineær udvikling? Som et opbrud fra tidligere betingelser og forestillinger? Eller ??
- Har de konsekvenser for de forestillinger om børn, barndom og børnekultur, der har præget det 20. århundrede?
- Har de forskningsmæssige konsekvenser – teoretiske og metodiske?
- Har de formidlingsmæssige konsekvenser

Projektets målsætning:

Det er projektets målsætning, at:

- samle forskningsindsigten på det børnekulturelle felt og dermed starte en ny fortælling om børn og kultur i det 21. århundrede
- formidle fortællingen i Norden
- internationalisere indsigten, så resultatet af nordisk børnekulturel forskning bliver synligt også uden for Norden selv

Konferencetemaer:

Det er projektets bærende idé, at målsætningerne skal indfries gennem en serie af konferencer, der tilsammen belyser, diskuterer og giver bud på de spørgsmål, tesen stiller. Tese, målsætninger og konferenceform blev på baggrund af en foreløbig projektbeskrivelse (se bilag: projektbeskrivelse) diskuteret på en lukket forskerkonference ((se bilag: referat fra opstartskonference) i marts 2004. Konferencen anbefalede:

- tematisering omkring opbrud som tese
- historicering af tesen og af alle de niveauer den belyses på
- nuancering af tilgangen til den: bestandig anlægge et kritisk dobbeltblik, så essentialisme og modsætningsdiskurser undgås
- tværfaglige, tematiserede konferencer
- kombinationer af konference/workshops og halve dage til egentlige forskerkurser
- kombinationer af forsker- og formidlerkonferencer

- kvalitetssikring af publikationsideer gennem nedsættelse af faglige redaktionsgrupper, der kan sikre kvalitet og dokumentationsværdi

På baggrund af konferencens diskussioner og anbefalinger har BIN-Nordens arbejdsgruppe fastlagt de 3 tværfaglige konferencetemaer, der skal belyses og diskuteres på de kommende konferencer:

Første konference, december 2005:

Børn og kultur – i teori og metode?

Det er konferencens mål at indkredse og diskutere de aktuelle teorier og metoder, der anvendes inden for forskning, der har børn og kultur som del af sit forskningsfelt. Hvordan reflekteres børn og kultur – i filosofi, i kultur- og samfundsteori, i antropologisk, psykologisk og pædagogisk teori, i kunst- og medieteorier? Hvilke metodiske konsekvenser har det?

Udgangspunktet er det sæt af problemstillinger den tværfaglige forskning på feltet rejser:

- Hvilke antagelser bygger forskningen på?
- Indreflekteres feltets historicitet?
- Reflekteres der over forskellene mellem tilgange, der vægter børn som individer og tilgange der vægter børn som gruppe?
- Bliver statisk, dikotomisk, essentialistisk tænkning modarbejdet?
- Hvordan gribes de metodiske problemstillinger i forbindelse med begreber som 'børneperspektiv', 'børns stemmer' an?

Anden konference, efteråret 2006

Børn og kultur – i samfund?

Det er konferencens mål at skabe dialog mellem aktuelle faglige og forskningsmæssige tilgange og deres brug af centrale begreber: 'børn som aktører, informanter, respondenter', 'leg', 'læring', 'kompetence'.

Udgangspunktet er de løbende offentlige diskurser, der ofte tager forskere og fagfolk til indtægt for modsatrettede synspunkter:

- i synet på børn som subjekter (aktører, informanter, respondenter, kulturskabende, kompetente)
- i brugen af lege- og læringsbegreber
- i tænkningen omkring børn, borger-, demokrati- og rettighedsforestillinger
- i tænkningen omkring børn, bruger- og forbrugerforestillinger
- i forestillinger om normativitet, kvalitet, 'barnets bedste'

Tredje konference, efteråret 2007

Det æstetiskes betydning i børnekultur og børns kultur ?

Det er konferencens mål af indkredse aktuel forsknings bud på det æstetiskes børnekulturelle betydning:

det æstetiskes betydning i børns hverdagspraksis

det æstetiskes betydning i kunst og kultur for børn

Hvordan bestemmes æstetik og det æstetiske? Hvilke bud på det æstetiskes betydning rummer historisk, sociologisk, psykologisk, pædagogisk, medievidenskabelig og almenkulturel forskning på feltet?

Konferenceform

Konferencerne er åbne. De henvender sig til forskere, formidlere, nationale og lokale politikere og beslutningstagere. Da de har status af konferenciserie og er bundet af en sammenhængende faglig målsætning om vidensopsamling og national og international vidensformidling bliver muligheden for at indløse målsætningen naturligvis styrende for konferencernes arbejdsform. Men alle konferencer vil – i forlængelse af forelæsninger og faglige oplæg – arbejde med workshops og mindre diskuterende grupper.

Alle konferencer er i princippet åbne og gratis.

Men:

BIN-Norden opkræver et symbolsk konferencegebyr på 3000 kr. som sikkerhed i forhold til budgetoverskridelser.

Alle, der har mulighed for at få rejser og ophold betalt via deres institutioner, bliver bedt om at benytte sig af muligheden.

BIN-Norden afsætter i budgettet et fast beløb, som støtte til dem, der ikke har muligheden.

I samarbejde med BUK afsættes til politikere og andre beslutningstagere.

Konferencesproget bliver skandinaviske sprog og engelsk.

Programkomitéer

Hver konference planlægges indholdsmæssigt af en programkomité. Med udgangspunkt i kombinationen mellem overordnet tese og konkret konferencetema skal programkomitéerne:

- lægge konferencens faglige linje
- udsende call for papers
- vælge de papers, konferencen skal præsentere
- udpege konferencens forelæsere og faglige oplægsholdere
- lægge retningslinjer for bedste konferenceform
- deltage i det arbejde, der leder frem mod publikation af konferencerapport

Deltagerne i programkomitéerne kan selv optræde som forelæsere, oplægs- og eller indlægsholdere på konferencerne. Komitéerne træder sammen ca ét år før konferencernes afvikling. Deres arbejde støttes praktisk af BIN-Nordens styringsgruppe:

Koordinator: Professor Beth Juncker, DK

Sekretær: Mette Kusk, Danmarks Biblioteksskole, DK

Webmaster: Henrik Tarp Vang, Dannerseminariet, DK

Programkomitéernes medlemmer hentes blandt deltagerne i opstartskonferencen, som løbende fungerer som projektets faglige sparringspartnere. Da konferencerne er tematiske, og da temaerne skal belyses og diskuteres fra forskellige faglige tilgange, har principperne bag sammensætningen af programkomitéerne været:

Bred nordisk repræsentation
Tværfaglighed

BIN-Nordens arbejdsgruppe har foreslået følgende sammensætning af programkomitéer:

Programkomité for konferencen: Børn og kultur – i teori og metode:

- Lektor Jette Rygaard, Grønland (medievidenskab)
- Professor Harriet Strandell, Finland (sociologi)
- Professor Bengt Sandin, Sverige (historie)
- Forsker, dr. art, Jorunn Spord Borgen, Norge (Kunsthistorie)
- Ph.d. Olöf Gardarsdóttir, Island (historie)
- Lektor, ph.d., Jette Rygaard, Grønland (litteratur- og medievidenskab)

Programkomité for konferencen: Børn og kultur – i samfund?

- Lektor, ph. d., Gestur Gudmundsson, Island (sociologi)
- Dr.polit Vebjörg Tingstad, Norge (digitale medier)
- Professor Jan Kampmann, Danmark, (pædagogik)
- Professor Birgitta Qvarsell, Sverige, (pædagogik)
- Forsker Liisa Karlsson, Finland
- Lektor, mag. art. Turid Sigurdardóttir, Færøerne (litteraturvidenskab)

3. Programkomité for konferencen: Børnekultur, børns kultur – og æstetik

- Docent Helena Saarikoski, Finland (folklorist)
- Associate professor, dr. art. Tone Kristine Kolbjørnsen (litteratur)
- Professor Karin Helander, Sverige, (teatervidenskab)

- Lektor Flemming Mouritsen, Danmark, (børnekultur, litteraturvidenskab)

- Professor Dagny Kristjansdottir, Island (litteraturvidenskab, nordisk litteratur)

Projektets publikationer

Programkomitéerne fremsætter i løbet af 2005 forslag til de ældre og nyere forskningsartikler, der samlet skal præsentere forskning i børnekultur i en antologi. Antologien søges oversat til engelsk.

Hver konference følges op af en konferencerapport, der i redigeret form rummer forelæsninger, oplæg og diskussionsindlæg fra konferencen. Rapporten publiceres på BIN-Nordens hjemmeside. De tre konferencerapporter skaber grundlaget for det værk, der samlet giver svar på projektets tese: Børnenes Århundrede. Børn og kultur i det 21. århundrede.

Publikationsstrategien ser dermed ud som følger:

Efteråret 2005 : Børn og kultur – i teori og metode? Rapport på nettet forår 2006

Efteråret 2006 : Børn og kultur – i samfund? Rapport på nettet forår 2007

Efteråret 2007 : Det æstetiske betydning i børnekultur og børns kultur?. Rapport på nettet forår 2008

Forskningsantologi – af 'klassiske' og nyere forskningsartikler. Udgivelse efterår 2006

2007 – 08: Udarbejdelse af bogen om Børnenes århundrede. Udgivelse og engelsk oversættelse forår 2009

For at sikre publikationsstrategien følges hver konference to måneder efter op af et mindre fagligt møde, der har fokus på redaktion og publikation af konferenceindlæg. I mødet deltager:

Bin-Nordens arbejdsgruppe, Konferencens programkomité, Konferencens forelæsere og oplægsholdere

Mødet forestås af projektets overordnede redaktør, Ulf Palmenfelt, professor ved Institutionen för Kultur och Samhälle, Högskolan på Gotland.

Projektstyring

Projektet har til huse på Danmarks Biblioteksskole i København, der samtidig tager sig af budgetstyring og regnskabsrevision. Fagligt styres projektet af BIN-Nordens styringsgruppe med Professor Beth Juncker som leder og koordinator. Sekretær: Mette Kusk .Webmaster: Henrik Tarp Vang.

Da projektet er et netværksprojekt udstikkes de overordnede retningslinjer for leders, sekretariats og webmasters arbejde på to - tre årlige arbejdsgruppemøder.

Informationsmaterialer

I forbindelse med projektet og dets konferencer er i samarbejde med grafiker Bruno Kjær, Danmarks Biblioteksskole, Ålborg, logo, informationsmateriale om BIN-Norden, ny præsentation af projektet og dets målsætninger, konferenceindbydelser og –programmer på dansk og på engelsk. Der oprettes et særligt site på BIN-Nordens hjemmeside, hvor alle informationer og publikationer er tilgængelige. I forbindelse med indbydelse til konferencer udarbejdes en bred udsendelses- og invitationsstrategi.